

A KÜLFÖLDI BEFEKTETŐK MOTIVÁCIÓI

Szerző: Víg Zoltán PhD-hallgató

Témavezető: dr. Stefan Messmann egyetemi tanár

Intézmény: Közép-Európai Egyetem, Jogi Kar,
Nemzetközi Üzleti Jogi Tanszék, Budapest

A külföldi befektetők motivációi

A következő tanulmányban azt szeretném megvizsgálni, hogy a külföldi befektetőket milyen tényezők motiválhatják, hogy tőkéjüket Szerbiában fektessék be. Az elemzés során fel szeretném használni közép-kelet-európai, volt szocialista országoknak az elmúlt tíz évben szerzett tapasztalatát.

A közgazdászok többsége tisztában van azzal, hogy a külföldi működőtőke milyen jelentős egy ország gazdasága számára. A külföldi működőtőke-beruházások nagyban hozzájárulhatnak a szerbiai gazdaság fejlődéséhez, modernizációjához, hatékony, nyitott és virágzó gazdasággá alakításához. Technológiát és műszaki tudást nyújthatnak a kulcsfontosságú feldolgozó ágazatok korszerűsítéséhez (habár az is igaz, hogy rendszerint az otthon már elavult technológiát exportálják), a foglalkoztatottak képzéséhez, az irányítás-tökéletesítéséhez, ismereteket adhatnak a külföldi piacokról, valamint arról, hogyan kell azokat előnyösen felhasználni.¹ Elősegíthetik az ennek a külföldi tőkének a kezében levő külföldi piacok megszerzését.² Ezenkívül megkönnyíthetik a privatizációs folyamatokat is (de nem szabad abban a tévhitben élnünk, hogy a külföldi befektetők nem a profit reményében fektetnek be).³ A privatizáció során beáramló tőke sok tranzíció alatt levő kelet-európai országban segített megőrizni a fizetési mérleg kényes egyensúlyát, és a vállalatok szerkezetátalakítása is elképzelhetetlen lett volna a külföldi tulajdonosok tőkéje és szakértelme nélkül.⁴

Ahhoz viszont, hogy ezek a lehetőségek ténylegesen is ki legyenek használva, rendkívül fontos a külföldi működőtőke megfelelő mértékű beáramlása térségünkbe. A tőke becsalogatására irányuló törekvésünkben ugyanis nem vagyunk egyedül, hanem versenyben állunk egyrészt térségünk országaival, másrészt a világ más gazdasági övezeteinek hason-

1 Lakatos Béla *Hogyan működik a külföldi tőke?* Külgazdaság. 1998/8, 46. o.

2 Szász Iván *Külföldiek befektetései és a külföldi vállalkozások Magyarországon.* Gazdaság és Jog. 1994/12, 10 o.

3 Ligárt Andrea *A külföldi működőtőke világgazdasági és nemzetgazdasági jelentősége.* Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1994, 22 o.

4 Stevanović Vlastimir *Strane Direktno Investicije – Defektno Efektne.* Ekonomist. 2001/12, 25 o.; Martin József, Regős Zsuzsa: Változó vonzerők. Figyelő. 1996. október 17., 15 o.

ló helyzetű országaival, akik szintén tőkét szeretnének becsalogatni.⁵ Nem lényegtelen szempont tehát azoknak az ösztönző tényezőknek az ismerete és összegyűjtése, amelyek a fejlett iparú országok külföldi beruházóit arra motiválhatják, hogy Szerbiában fektessék be tőkéjüket.⁶

A tőkevonásnak azonban a motivációs tényezők mellett léteznek úgynevezett általános makrogazdasági feltételei is. Ezek megléte nélkül rendszerint a befektetőkben fel sem merül, hogy tőkéjüket befektessék. Ezek a következők:⁷

- biztonságos politikai környezet
- stabil és jól megalapozott makrogazdasági politika
- a magánszektor igényeinek megfelelő jogi, szabályozási és intézményi rendszer
- intenzív privatizációs mechanizmusok
- szilárd és hatékony pénzügyi szektor
- a szabad vállalkozások, a piaci környezet kialakításának támogatási rendszere

Az Erns and Young nemzetközi könyvszakértő és tanácsadó cég felmérése szerint a nemzetközi társaságok a politikai instabilitást tartják a legfontosabb visszatartó erőnek nemzetközi befektetéseik során. A külföldi beruházó számára szintén alapvető szempont, hogy a beruházó, a beruházás mennyire van védve az államtól (például a befektetés biztonsága szempontjából a nemzetközi egyezmények többet jelentenek, mint az autonóm szabályozás, hiszen a bennük vállalt kötelezettségeket nem lehet egyszerű törvénymódosítással megváltoztatni⁸). A felmérés szerint a befektetést hátráltató tényezők rangsorában ezeket követik a jogrendszer problémái és devizakorlátozások, a fejletlen kereskedelmi-pénzügyi infrastruktúra.⁹ Ezen általános makrogazdasági feltételek megteremtése kell, hogy az elsődleges cél legyen hazánkban is.

Az általános feltételek mellett azonban meg kell ismernünk és vizsgálnunk minden olyan tényezőt, amely arra ösztönözheti a befektetőket, hogy tőkéjüket egy adott országban fektessék be. A tőkével rendelkező külföldi befektetők túlnyomó többsége a legfejlettebb nyugati gazdaságokból kerül ki. Nyilvánvalóan felvetődik a kérdés, hogy miért nem

5 Szász Iván *Külföldiek befektetési és a külföldi vállalkozások Magyarországon*. Gazdaság és Jog. 1994/12, 10. o.; Antalóczy Katalin, Ludányi Arnold, Salgó István, Sass Magdolna: *Kelet-Európa és Magyarország tőkevonási képessége*. Európa Fórum. 1996/2, 3 o.

6 Ligárt Andrea *A külföldi működőtőke világgazdasági és nemzetgazdasági jelentősége*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1994, 23. o.

7 Csáki György, Szanyi Miklós *A Magyarországon befektető külföldiek jobb motivációi*. Napi Gazdaság. 1994. augusztus 6., 14. o.; Martin József, Regős Zsuzsa *Változó vonzerők*. Figyelő. 1996. október 17., 15 o.

8 Szász Iván *Külföldiek befektetési és a külföldi vállalkozások Magyarországon*. Gazdaság és Jog. 1994/12., 10. o.

9 A tanulmány elkészítése során a világ 1000 legnagyobb multinacionális cége közül 230-nál készítettek interjúkat a vezérigazgatók, a gazdasági igazgatók, a tervezésért és a külföldi érdekeltségeikért felelős igazgatók körében. (Figyelő: Befektetési indítékok. 1995. január 19., 7. o.)

az otthoni prosperáló és viszonylag biztonságos tőkepiacon fektetnek be. A tőkemozgás magyarázatait illetően a szakirodalomban nagyon sok elmélet létezik. Az egyik jelentős elmélet szerint az ipari termékek lassan standardizálódnak, kialakul az előállítás optimális technológiája, a kereslet és ezzel a termelés is tömegessé válik. A versenyelőny a kutatás-fejlesztésről egyre jobban az árra helyeződik át, ami a termelési tényezők más kombinációját követeli meg. A termelést ezért olyan országokba helyezik át, ahol rendelkeznek a termék gyártásához szükséges megfelelő feltételekkel, de a gyártás költségei alacsonyabban, mint az innovátorországban. Egy idő után az innovátorország saját termelése teljesen megszűnik, és import elégti ki a keresletet.¹⁰

Egy másik elmélet szerint a termeléshez szükséges külföldi kapacitások felépítésével, felvásárlásával a befektető ország tőkései a donor valutájának erejét akarják kihasználni. A hazai valutával olyan országokban finanszíroznak beruházásokat, ahol a valuta alulértékelt, és az így olcsóbbá vált beruházásokkal nagyarányú költségmegtakarítást érhetnek el.¹¹ Az R. A. Mundell által kidolgozott elmélet szerint működőtőke-beruházások elsősorban javak és szolgáltatások szabad áramlását akadályozó tényezők megkerülését szolgálják, s így tulajdonképpen a működőtőke-kivitel a javak és szolgáltatások kereskedelmét helyettesíti.¹² Mégis véleményem szerint a legfontosabb és a legjobban kidolgozott elmélet J. H. Dunning nevéhez fűződik. Dunning a hetvenes években dolgozta ki úgynevezett eklektikus elméletét, kísérletet téve arra, hogy szintetizálja a korábbi elméletek legfontosabb elemeit. Elméletének legfőbb hipotézise az, hogy a vállalat az exporttal szemben akkor részesíti előnyben a működőtőke-beruházást, ha ezzel a cég tulajdonosi és tranzakciós költségelőnyökre tehet szert, valamint a helyi termelési feltételek is kedvezőek.¹³ Dunning a külföldi közvetlen beruházások és transznacionális tevékenység indítékait a következőképpen csoportosította: (1) az erőforrások megszerzését, (2) a piac megszerzését, (3) a hatékonyság növelését és (4) a stratégiai előny, illetve képesség megteremtését, a hosszú távú versenyképesség javítását szolgáló beruházások.¹⁴ Az alábbiakban ezeket az indítékokat szeretném részletesebben megvizsgálni.

10 Vernon-féle elmélet (Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 494. o.)

11 Aliber-féle elmélet (Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 494. o.)

12 Árva László *A működőtőke-mozgás elméleti és gyakorlati kérdései*. MNB Műhelytanulmányok. Budapest, 1994/3, 13. o.

13 Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 495. o.

14 Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 496. o.; Szentes Tamás *A világgazdaság elméleti és módszertani alapjai*. Aula, Budapest, 1995, 382. o.; Jack N. Behrman és Robert E. Grosse is ehhez hasonlóan kategorizálta a befektetők motivációit. (Lásd: Behrman Jack N., Grosse Robert E. *International Business and Government University of South Carolina Press, South Carolina, 1991*)

(1) Az erőforrások megszerzésére irányuló befektetések

Az ilyen befektetések általános motivációja egyrészt a vállalat működéséhez szükséges erőforrások megszerzése, valamint ezek kisebb költségeiben rejlő előnyöknek a kihasználása. Rendszerint a kihelyezett termelés termékeit (outputját) exportálják, legtöbbször fejlett iparú országokba.¹⁵ A „célba vett” erőforrások lehetnek természeti erőforrások (nyersanyagok), munkaerő, valamint technológiai, üzleti tudás, szervezeti tapasztalatok, információ és pénzügyi erőforrások.¹⁶

(a) Természeti erőforrások

Ide tartoznak az ásványi kincsek, egyéb nyersanyagok és a mezőgazdasági termékek. Dunning ide sorolja a szolgáltatások közül azokat is, amelyek helyhez kötött erőforrásokat használnak fel, mint például a turizmus.¹⁷ A vállalat ezek megszerzésére törekszik, mellyel a termeléshez, illetve az anyaországbeli fogyasztáshoz szükséges erőforrásokat igyekszik biztosítani, mert erre otthon vagy nincs, vagy csak igen nagy költséggel van lehetőség. Védekezhet így például a nyersanyag-ellátás akadkozásainak bizonytalanságaiból fakadó kockázat ellen, a hazai tartalék-felhalmozást helyettesítheti egy általa közvetlenül ellenőrzött kitermelő egységgel.¹⁸ Ez a fajta motiváció általában a fejlődő országok felé irányuló tőkemozgásokban játszik nagy szerepet. Szerbia ebből a szempontból jelentős vonzerő lehetne, hiszen gyakorlatilag a fent említett erőforrások mindegyikével rendelkezik. Itt azonban mindenképpen előnyös lenne olyan feltételekkel a külföldi befektetők rendelkezésére bocsátani ezeket az erőforrásokat, amelyek valamelyest biztosítanák, hogy az erőforrásokból származó nyersanyagok feldolgozása hazánkban történjen meg.

(b) Munkaerő

Ebben az esetben a cégek alacsony bérköltségű, jól képzett vagy csak képzett munkaerőt keresnek, amellyel a termelés egy-egy szakaszának a költségeit próbálják csökkenteni.¹⁹ A bérköltség azonban sohasem vizsgálható önmagában, csak a termelékenységgel

- 15 Dunning John H. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison-Wesley Pub., Workingham, 1993, 57. o.; Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 496. o.
- 16 Dunning John H. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison-Wesley Pub., Workingham, 1993, 57. o.;
- 17 Dunning John H. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison-Wesley Pub., Workingham, 1993, 57. o.
- 18 Debreceni Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 21. o.
- 19 További tényező lehet még a munkaerő hozzáférhetősége, a munkamorál színvonala, a munkajog szabályai, a szakszervezetek ereje, a külföldi munkaerő hozzáférhetősége stb. (Behrman Jack N., Grosse Robert E. *International Business and Government*. University of South Carolina Press, South Carolina, 1991, 39. o.)

együtt, s így a bérköltség/termelékenység hányados alapján kaphatunk választ arra, hogy valóban elérhető-e költségmegtakarítás. Másként fogalmazva: a relatív bérdifferenciákat kell tekintenünk, tehát azokat a különbségeket, amelyek az egyes országok között a bérköltségekben a termelékenységi szintekkel való súlyozás után is megmaradnak. Ha ennek alapján a célországban a munkaerő ára annak termelékenységéből következő árszínvonal szintjénél alacsonyabb, akkor érdemes lehet a költségek csökkentése végett a termelést ebbe az országba áthelyezni. Fontos tehát, hogy motivációként ne az olcsó, hanem mindig viszonylag olcsó munkaerőről beszéljünk.²⁰ Nem elhanyagolható kérdés, hogy az adott iparág mennyire munkaintenzív, az iparági költségstruktúrában a bérköltség milyen súllyal szerepel, a gyártásra kerülő termék életgörbéjének melyik szakaszában található, a tevékenység milyen szakképzettséget igényel, milyenek a célországban a munkaerő általános kulturális jellemzői. A tények azt bizonyítják, hogy ez a motiváció manapság is gyakran vezérli, főként a nem rugalmas és magas bérszínvonalú munkapiaccal rendelkező fejlett országokból a fejlődő országokban beruházni szándékozókat.²¹ Fontos még az ország munkaerő-ellátottsága, nem az aktív lakosság pusztá száma, hanem annak összetétele, minőségi jellemzői, legfőképpen képzettségi színvonala szempontjából. A jól képzett és szervezett munkaerő a nemzetgazdaságnak hosszú távú, dinamikus komparatív előnyt biztosíthat, ami jelentős vonzerő a külföldi befektető számára. Tehát a munkaerőnek mint erőforrásnak a megszerzésében az előbbinek nemcsak a költségvonzata, hanem az általa felhalmozott tudás, a magas szintű emberi erőforrás-potenciál kihasználása is motiválhatja a külföldi befektető megjelenését.²²

Hazánkban a munkaerőnek mint a befektetőket motiváló tényezőnek a szempontjából véleményem szerint nem lehetünk túlságosan derülátóak. Habár a kilencvenes évek elején igen jól képzett, tapasztalt és fegyelmezett munkaerővel rendelkezünk, azóta a nemzetközi technológia igen sokat változott. Sajnos, a hazai munkások igen sok esetben nem követhették ezeket a változásokat. Másrészt az utóbbi évek nagy munkanélkülisége és az úgynevezett kényszerszabadságok miatt a munkamorál is visszaesett. A magas szakképzettségű, rátermett szakemberek többsége pedig a jobb megélhetés reményében elhagyta az országot.

(c) Egyéb erőforrások

Mint már említettem, ide tartoznak a technológiai, üzleti tudás, szervezeti tapasztalatok, információ, pénzügyi erőforrások. A befektetők ilyen céllal rendszerint a fejlett gazdaságú országokba fektetnek be, hiszen ezen erőforrások is főleg ott találhatóak. Hazánk-

20 Debrecei Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 22. o.

21 Debrecei Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 23. o.

22 Csáki György, Szanyi Miklós *A Magyarországon befektető külföldiek főbb motivációi*. Napi Gazdaság. 1994. augusztus 6., 14. o.

ban az utóbbi években vajmi kevés pénz jutott kutatásfejlesztésre, és az igazán nagy tudással rendelkező szakemberek is elhagyták az országot, így a technológiai és szervezeti tapasztalatok, információk már jórészt elavultnak számítanak az óriási iramban fejlődő nyugati technológiához képest. Sokszor a pénzügyi erőforrások is motiválják a befektetőket, hiszen például munkahely-teremtés esetén stb., állami szubvencióban, alacsony kamatú kölcsönökben részesülhetnek a befogadó állam részéről.

A kutatások azonban azt bizonyítják, hogy térségünkben, gondolok itt a volt keleti blokk országaira, az erőforrások megszerzése nem elsődleges motívuma a befektetőknek. Elsődleges motíváló tényező a piacszerzés, amit a következőkben vizsgálok meg.²³

(2) A piac megszerzésére irányuló beruházások

A kelet-európai országok tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az elmúlt tíz év alatti befektetések túlnyomó többségét ez motiválta. E beruházások háttérében Dunning több okot is lát.²⁴ Első ilyen ok: a beruházó azokban az országokban létesít kapacitásokat, ahol a legfontosabb szállítói vagy vevői vannak. Második ok lehet a termékeknek a helyi igényekhez való igazítása, vagy helyi speciális tényezők bevonása a termelésbe. Harmadik ok, hogy a helyi piacok ellátása lényegesen olcsóbb lehet helyben történő termeléssel. Negyedik ok, hogy a céget versenytársai kényszerítik a globális versenyben arra, hogy bizonyos piacokon megjelenjen. Egy új piacra elsőként vagy gyors másodikként történő betérés óriási stratégiai előny lehet a versenytársakkal szemben.²⁵ Végül indok lehet a fogadó ország adói, vámjai, amelyek kedvezőbbé teszik a belső termelést, mint az oda irányuló exportot.²⁶ Az ilyen típusú befektetésekre ható legfontosabb faktoroknak a célpiac méretét tartják. A piac nagyságának legfontosabb jellemzője pedig nem annak földrajzi nagysága kell, hogy legyen, hanem növekedési potenciálja.²⁷ Tehát ha a külföldi befektetők látnak jövőt Szerbiában, és meg tudjuk őket győzni arról, hogy az elkövetkező években itt várható gazdasági fejlődés, akkor az mindenképpen igen hatásos motíváló erőként hathat rájuk. A piac megszerzésével kapcsolatos még, hogy a közep-kelet-európai országok-

23 A londoni CIS Middle Europe Centerben folytatott vizsgálatban 677 német és angol élelmiszer-ipari, vegyipari és építőipari céget vontak be. (Antalóczy Katalin, Ludányi Arnold, Salgó István, Sass Magdolna *Kelet-Európa és Magyarország tőkevonzási képessége*. Európa Fórum. 1996/2, 10. o.); Hasonló vizsgálatot folytatott az EBRD is 82 nyugati tőkével működő vállalat körében (Hamar Judit *A külföldi működőtőke beáramlásának alakulása a visegrádi csoport országában*. (Tanulmány a *Miért hagytuk, hogy így legyen?* című könyvben. Szerk. Ábel István.) MTA Közgazdasági Kutató KJK, Budapest, 1994, 235. o.)

24 Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 496. o.; Dunning John H. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison-Wesley Pub., Workingham, 1993, 58. o.

25 Debreceni Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 24 o.

26 Szentés Tamás *A világgazdaság elméleti és módszertani alapjai*. Aula, Budapest, 1995, 382. o.

27 Debreceni Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 25. o.

ban az ún. átmenetkor megfigyelhető volt, hogy a külföldi befektetők a privatizáció során igen kedvező áron szereztek meg monopol pozícióval rendelkező hazai vállalatokat, amivel a befektető cégek maguk is domináns pozícióba kerültek. Így a belföldi cégekkel való verseny nélkül szerezhettek meg jelentős méretű új piacokat.²⁸

(3) A hatékonyság növelését szolgáló beruházások

A hatékonyság növelésére irányuló beruházások egyik motivációja a tényező-ellátottságban mutatkozó nemzetközi különbségek optimális kihasználása. A multinacionális vállalatok üzleti gyakorlatának meghatározó eleme, hogy beruházásaikat, azok különböző tényezőintenzitása alapján, különböző fejlettségű országok között osztják meg. Így technológiai és tőkeintenzív beruházásokat az ezekben az erőforrásokban bővelkedő fejlettebb országokban végeznek, s munka-, valamint természetintenzív tevékenységekkel haladnak a fejlődő országok felé.²⁹ Ehhez hasonló motiváció, melynek hatására az érettség, majd a hanyatlás fázisába kerülő termék gyártása egy kevésbé fejlett gazdaságú országba kerül, hiszen ott az immár standardizált termék jelentős költségelnyővel állítható elő. A működőtőke-beruházásra ösztönző motiváció kapcsolódhat a termelés, valamint a vállalati tevékenység egészéhez is. A külföldi leányvállalati hálózat kialakítását ekkor az motiválja, hogy annak együttes működtetése esetében a részvevő egységek számára egyre bővülő, vállalaton belüli termelési integráció által összvállalati szinten méretgazdaságossági előnyök, belső megtakarítások, a vállalati tevékenység internalizálásából fakadó hatékonyságnövekmények érhetők el.³⁰ Külföldi működőtőke-beruházásra ösztönözhet az olcsó konjunktúra-csúcskapacitás szerzésének lehetősége is. Ilyenkor a vállalat a megszerzett gyártókapacitást csak a konjunktúraciklus csúcán üzemelteti, amikor a nagy kereslet kielégítéséhez szükség van rá, egyébként pedig nem használja ki.

(4) A stratégiai előny, illetve képesség megteremtését, a hosszú távú versenyképesség javítását szolgáló beruházások

Olyan motivációkat sorolhatunk ide, amelyek a vállalat hosszú távú nemzetközi versenyképességének és piaci pozíciójának erősítésére irányulnak.³¹ Ennek keretében külföl-

28 Sokszor a potenciális versenytárs felvásárlásával, és annak megszüntetésével szabadultak meg attól a külföldi befektetők. (Debreceni Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 24. o.; Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 502. o.)

29 Debreceni Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 64. o.

30 Szentés Tamás *A világgazdaság elméleti és módszertani alapjai*. Aula, Budapest, 1995, 380. o.

31 Debreceni Eszter *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997, 64. o.

di vállalatok értékeit vásárolják meg saját hosszú távú stratégiai céljaik elérésére, főleg nemzetközi versenyképességük fenntartása, növelése érdekében.³² Közép-Kelet-Európában a stratégiai előnyökhöz kapcsolódó beruházások közé sorolható a gyorsaság – elsőként jelen lenni a piacon, s a stratégiai előnyforrás ekkor az így kiépíthető piaci részesedésben keresendő –, a helyi know-how kiaknázása, valamint a versenyképesség javítása elsősorban a nyugati, anyaországbeli exportpiacokra szánt termékek esetében az itt elérhető költségredukció által.

Mindezen motivációk ismeretében kellene kidolgozni egy olyan gazdaságpolitikát, amely hazánkat vonzóvá tenné a külföldi tőke számára. Véleményem szerint azonban mindez csak másodlagos cél kell, hogy legyen. Elsődleges célként kellene megjelölni a már korábban említett általános befektetési feltételek megfelelő szintű biztosítását. A közép-kelet-európai országok tapasztalatai talán kivétel nélkül azt mutatják, hogy az általános befektetési feltételek megléte nélkül nem lehet sikeresen nagyobb mennyiségű külföldi működőtőkét bevonni a gazdaságba.

Irodalom

1. Antalóczy Katalin, Ludányi Arnold, Salgó István, Sass Magdolna: *Kelet-Európa és Magyarország tőkevonzási képessége*. Európa Fórum. 1996/2, 3–22. o.
2. Artisien Patrick, McMillan Carl H.: *Some Contextual and Thematic Aspects of East-West Industrial Cooperation, with Special Reference to Yugoslav Multinationals*. (Tanulmány a Foreign Investments in Central and Eastern Europe-ban. Szerk. Artisien Patrick. St Martin's Press, New York, 1993, 34–53. o.)
3. Árva László: *A Közép-Kelet-Európába irányuló külföldi beruházások helye és perspektívái*. Közgazdasági Szemle. 1994/3, 229–246. o.
4. Árva László: *A működőtőke-mozgás elméleti és gyakorlati kérdései*. MNB Műhelytanulmányok. Budapest, 1994/3.
5. Becsky Róbert: *A külföldi befektetőt nem a kormány színe érdekli*. Figyelő. 1994. május 26., 30–31. o.
6. Behrman Jack N., Grosse Robert E.: *International Business and Government*. University of South Carolina Press, South Carolina, 1991.
7. Csáki György, Szanyi Miklós: *A Magyarországon befektető külföldiek főbb motivációi*. Napi Gazdaság. 1994. augusztus 6., 14–15. o.
8. Csáki György, Szanyi Miklós: *Tőkére várni nem elég*. Cégvezetés. 1994/9, 92–94 o.
9. Debreceni Eszter: *A külföldi működőtőke-befektetések motivációi*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1997.
10. Dunning John H.: *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison–Wesley Pub., Workingham, 1993.

32 Szanyi Miklós *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 496. o.

Vig Zoltán: A KÜLFÖLDI BEFEKTETŐK MOTIVÁCIÓI

11. Durst Judit: *Többségben a kicsik*. Magyar Nemzet. 1992. április 30., 30. o.
12. Éltető Andrea, Sass Magdolna: *A külföldi befektetők döntései és a vállalati működést befolyásoló tényezők Magyarországon az exporttevékenység tükrében*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 531–546. o.
13. Figyelő: *Befektetési indítékok*. 1995. január 19., 7. o.
14. Gál Péter: *Az új technológiai átrendeződés világgazdasági összefüggései*. BKE tanszéki jegyzet, Budapest, 1992.
15. Hamar Judit: *A külföldi működőtőke beáramlásának alakulása a visegrádi csoport országaiiban*. (Tanulmány a *Miért hagytuk, hogy így legyen?* című könyvben. Szerk.: Ábel István.) MTA Közgazdasági Kutató KJK, Budapest, 1994, 215–245. o.
16. Hamar Judit: *Tendenciaváltozások a közvetlen tőkebefektetések nemzetközi áramlásában*. Külgazdaság. 1995/7-8, 49–68. o.
17. Horváth László: *Működőtőke-beáramlás néhány kelet-európai országban*. MNB Műhelytanulmányok. Budapest, 1993/4.
18. Kaderják Péter: *A hazai közvetlen külföldi befektetéseket meghatározó tényezőkről – egy kvantitatív elemzés*. Közgazdasági Szemle, 1996/12, 1072–1087. o.
19. Lakatos Béla: *Hogyan működik a külföldi tőke?* Külgazdaság, 1998/8, 46–64. o.
20. Lakatos Béla, Papanek Gábor: *Azonos és eltérő érdekek a vegyes vállalatoknál*. Ipargazdasági Szemle. 1994/4, 75–91. o.
21. Ligárt Andrea: *A külföldi működőtőke világgazdasági és nemzetgazdasági jelentősége*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1994.
22. Martin József, Regős Zsuzsa: *Változó vonzerők*. Figyelő. 1996. október 17., 15–16. o.
23. Moran Theodor H.: *Multinational Corporations and Dependency: A Dialogue for Dependents and Non-dependents*. The Un's Library on Transnational Corporations. Vol. 7, Governments and Transnational Corporations. Ed. Moran Theodore H., Dunning John H. Routledge, New York, 1993, 85–105. o.
24. Mutinelli Marco, Piscitello Lucia: *Strategic Motivations Leading Firms to Invest in Central and Eastern Europe*. Trends in World Economy No. 78, 160–184. o.
25. Stevanović Vlastimir, Okrugli Sto: *Strane Direktna Investicije – Defektno Efktno*. Ekonomist. 2001/12, 25–28. o.
26. Szanyi Miklós: *Elmélet és gyakorlat a nemzetközi működőtőke-áramlás vizsgálatában*. Közgazdasági Szemle. 1997/6, 488–508. o.
27. Szász Iván: *Külföldiek befektetési és a külföldi vállalkozások Magyarországon*. Gazdaság és Jog. 1994/12, 9–12. o.
28. Szentes Tamás: *A világgazdaság elméleti és módszertani alapjai*. Aula, Budapest, 1995.
29. Török Ádám: *Miért vonzó még mindig Magyarország?* Figyelő. 1994. augusztus 18., 22–23. o.